

SZINHÁZTUDOMÁNY — ÓH!

— Nyílt levél a szerkesztőhöz —

HORVÁTH ÁRPÁD

Kedves Barátom, meghatva s lelkesülten szeretnék üdvözölni új és a mai időkben elképesztően bátor vállalkozásod alkalmából, amikor sorstól, — a fanatikus magyar rendező sorsától, — élettől, — vidéki élettől, — töretlenül, újra lobbanó kedvvel vágod fiatalságod ekéjét új szántásokba. Van ebben a jókívánó-szándékomban a csodálat mellett némi elszörnyedés is, hogy a kietlen mai világban még akad a szándékhoz megvalósító erő is, hogy a Szegedi Fialatok megbecsülő szeretete a szubjektív szimpátiákon túl, mint aktiv energia Melléd szegődik s Mögéd áll. Elképesztő csoda ez ma, csodája a szolidaritásnak, valami, ami mély kalapleemelést érdemel.

S hozzá még a színház, a magyar színháztudomány területén! Nálunk nincsen, — úgyszólván alig van, — önálló színháztudomány. Színházi lapjaink: magazinok és nem revuek, mondjuk: még propaganda helyett is, a kedvesinálás és népszerűsítés programjával. Irodalmi folyóirataink általában harmadlagos teret adnak a színházi tárgykörnek. Az utolsó évtizedekben szakkönyv alig jelent meg. Teljesen nyitva áll minden út a munkátok előtt. A magyar horizont belátható területein mindent megmunkálhat, mindenre rávilágíthat. S azt hiszem, a *rá- és megvilágítás* feladatköre az, ahol „*A Színpad*”-nak meg kell vetnie a lábát.

Tudományos célok és mondanivaló itt tulajdonképen a propaganda tisztult és desztillált fogalmát is jelentik, azt a kezdetet, amely a színház értelmét, jelentőségét, művészi értékkomplexumait és társadalmi vonatkozásait feltárja s azzal, hogy a színházi ösztön őseredetére: a *hit* s a vallási ösztön forrásaira visszamutat s ezt állandóan s konokul hangoztatja, — talán sikerül a színház igazi hivatásának s való lényegének komoly köztudatát fokonként visszaszerezni és hangsúlyá tenni. Mert hol és hogyan lehetne, *nálunk*, másként elkezdni a komoly színháztudomány művelését, mint ott és annál, ahol még nem tudomány! *Rakodczay* Pál úttörése óta az én nagy mesteremnek, *Hevesi* Sándornak két színházelméleti könyve mindössze a színészeknek és szakembereknek szóló szakmunka, amely időálló maradt, egyébként sík a terület, azt a néhány nagy kritikust és a napikritikák á-propos-jából született remek színpadi írást leszámítva, amelyekből nemegyszer az aktualitáson túl rezonáló *essay* terebélyesedik ki s amelyeknek legragyogóbb példáját *Ambrus* Zoltán „*Színházi Esték*”-je nyújtja. Alkalmasak-e az idők *ma* arra, hogy ilyen kevés kezdet után, úgyszólván múlt nélkül, az önálló magyar színháztudomány alapjai megvethetők legyenek? Látom és érzem magam előtt a Te lobogó fanatizmusodnak feleletét, hogy igen! épen ezért is el kell kezdeni a munkát. Amivel — hasonló bolond lévén, — magam is együtt érzek, de csak akadémikusan. Mert mindnyájunknak, akik szeretnénk hitünk, meggyőződésünk szerint szólalni a magyar színpadon, *most* és *ma* a szellem és a lehetőségek meg- és kitisztulásáért kell(ene) küzdeleznünk, propagálnunk, ordíta-

nunk és szervezkednünk, azért, hogy a színház újra kulturintézmény, a színészet hivatás és a magyar színpadi munka a mesterségbeli tudás, biztonságos kiképzés fegyverzetében: elhivatottság legyen. Üzlet, közöny, korrupciós mellékhatások, a műkedvelés pestise, amely a vidéki színészet életerét s életerejét, mint a fagyöngy, elszívja, — ezek ellen a rákfenék ellen küzdeni, igazi, jó, hívó és igényes közönséget nevelni, a költőt, — a mai költőt is, — színpadi jogaihoz visszajuttatni: ezek az égető feladatok, a sürgős sebek gyógyító munkája, a magyar szellemiség színpadi tényezőinek koncentrált odaadással beteljesítendő feladatai.

Az a tudományos rávilágítás, ami helyzetképek, alapvető kérdések, egyebek kapcsán adódik, olyan tudomány, amely egyben propaganda is, amin azt értem, hogy *a közönségnek*, a művelt laikusoknak *még sokkal jobban kell olvasnia*, mint akár a szakembernek. A színház élete, művészi munkája és problémái ismét a *nemzeti művelődés* közös és köztudatban élő ügyévé kell, hogy váljanak. Az atmoszféra-teremtés a jó, fejlődő s régi jogait kiharcolt színház érdekében, ez a színházésinálás és színpadtudomány együttes és legelsőbb tennivalója. Természetes, hogy tudományos apparátusra szükség van, hiányt tölt be az alapkérdések rendszerezése, a világ színházi jelenkorának eseményeken s könyveken keresztül történő ismertetése, sürgetése az eljövendő utaknak s az új utakhoz kellő bátorságnak. A magyar színház természetrajza, a színészilag is olyan bőthetőségű magyar színészanyag művészi élettana, funkcionális program számára, a színészi szervezetek (meglevők és hiányzók) kritikai szociográfiája, — halaszthatatlanul kimondandó kérdések. De mind és megint olyan tudomány ez, amely agitáció; kisugárzó ereje „honunk szebblelkű“ közönségét kell, hogy érje, a magyar intellektuális társadalmat, amelyet rá kell ébreszteni a színház értelmére, a nem igazán és nem igazi színház dömpingárújának bojkottjára és saját kötelességeire a színházzal szemben. Amely kultúréletet élő nemzet szellemi életében: közügy!

S mintha máris világlana egy eklektikusabb tömegízlés, egy értéket s komolyságot kereső tendencia. Én a tavalyi, 1933–34-es színházi évben vettem észre ezt a *közönségből* kiinduló egészségáramlatot, amit az idejé, úgy látszik, folytatni fog. A közönség bizonyos átértékelést végez s kezd kíméletlenül elfordulni a talmi és bazári árútól. Nem általános még ez a tünet, de van, él, jelentkezik s ha az igazán és hittel csinált színház megfogja vagy megfogná ezt a tünetet, színházi kulturánk fejlődő és felszökkenő lendületbe jöhetne. Úgy látom, a puszta és lelkileg olesó szórakozás publikuma a moziban, cirkuszban, varietében marad, az igényesebb része válogatni (s ítélni) kezd. S talán megérleli az új, bátor, célját-tudó színházpolitika, egy művészi színházvállalkozás idejét s levegőjét.

Az az érzésem, hogy lapotok itt termő és teremtő szántást fog végezni s kívánságom is, hogy ez tisztán és minél teljesebben sikerüljön. Azt hiszem, hogy a magyar színészet minden munkása egyetemes célnak fogja érezni az ügyet amit „*A Színpad*“ szolgálni s remélem: követelni is fog.